

Уважаеми г-н Втори Секретар на
Посолството на Израел,
Уважаеми официални гости,
Уважаеми дами и господа,
Братя и сестри,

Целта на този важен ден е да се обърнем към миналото и да се поучим от историята. Събрали сме се, за да размислим за причините, довели до едно от най-ужасните събития в историята на човечеството. В книгата Съдии, 2 глава ние четем следните думи: *“Людете служиха на Господа през всичките дни на Исус Навиев и през всичките дни на старейшините, които надживяха Исус Навиев, те видяха всичките велики дела, които Господ извърши за Израел. И господният слуга Исус Навиевият син умря... Също и цялото онова поколение се прибра при бащите си, а след тях дойде друго поколение, което не знаеше Господа, нито делото, което беше извършил Той”*. И в последния стих, който прочетох, ние имаме едно предупреждение. Поколенията се сменят, едно поколение идва, друго си отива. И ако едно поколение не предаде паметта си на тези след него, още при следващото поколение всичко може да бъде забравено.

През месец май 2007 г., писателят Ели Визел, депортиран като дете в Аушвиц, където умира майка му и една от сестрите му, преместен след това в Бухенвалд, където умира баща му, но оцелял от лагерите на смъртта, един от най-големите живи писатели и носител на Нобеловата награда за мир, в изказването си в Музея на Холокоста във Вашингтон каза следното: *„Да забравим ще бъде краят на цивилизацията. Да забравим ще бъде краят на историята, краят на щедростта, краят на състраданието, краят на*

човечеството! И точно заради това днес аз празнувам „паметта” и се опитвам да ѝ дам сила! Аз съм вярвал и все още вярвам, че независимо от всичко, „да помним” е нашата защита. Ако ние помним какво хората са си причинили един на друг, ние ще помогнем на тези, които може би утре ще бъдат заплашени от същия враг!”.

Дами и господа, именно, защото „да помним” е нашата най-голяма защита и гаранция за едно по-добро бъдеще, ние с вас сме се събрали. Някой беше казал, че човек, който не знае миналото, ще го повтори. Затова ние с вас днес говорим върху темата: Да помним, за да не се повтори!

Някои дати означават повече от други и 27 януари е ден, който стана повратна точка в съдбата на народа на Израел и на цялото човечество. На този ден преди 65 години бе освободен концентрационният лагер Аушвиц. На този ден истината за ужаса на Холокоста се разкри пред очите на света. Светът разбра каква е същността на антисемитизма – разбра как антисемитизмът започва, как той се развива и къде той завършва – в Аушвиц.

От 27 януари 1945 г. насам името „Аушвиц” е жигосано винаги върху името на Европа и докато човечеството съществува, Европа ще бъде белязана от трагедията на Холокоста. Това също означава, че човечеството знае, че антисемитизмът идва като крадец през нощта, но се оказва, че не е крадец, а убиец. И когато антисемитизмът дойде, накрая свободата и правата на хората се оказват унищожени. Това означава, че ние не се съпротивяваме на

антисемитизма само защото искаме да защитим евреите. Ние би трябвало да се противопоставяме на антисемитизма заради самите себе си и заради децата си – заради човешките права, заради свободата и равноправието на всички хора. Това е по-голямата причина ние всички да стоим и да действаме заедно срещу антисемитизма.

През 1933 г. в Европа живеят приблизително девет милиона евреи, пръснати в 21 държава. Дванадесет години по-късно, през 1945 г., двама от трима евреи са мъртви. Днес, 65 години след Холокоста въпреки нашето познаване на историята, на историческите предпоставки и особености на епохата, ние все още не можем да разберем това събитие. Всяка година еврейският народ празнува празника Пасха, с който се отбелязва излизането на евреите от Египет, тяхното освобождаване от робството и избавлението им. Тази сутрин обаче ние с вас си спомняме за едно време, лишено от избавление, време, в което изходът беше отказан на еврейския народ. Време, в което евреите молеха за изход, но светът с малки изключения, като това на нашия народ, затвори вратите за евреите и не ги пусна нито да избягат, нито ги приюти да влязат. Ние размишляваме за едно ужасяващо време, когато вместо спасение, дойде смърт.

В поколенията, живели по времето на Холокоста, унищожението на еврейския народ в Европа почти успя. Шест милиона избити невинни хора, от тях милион и половина деца. През изминалата седмица ние изпратихме хиляди писма до хора от цялата страна и аз получих някои интересни отговори. В тях ми се казваше да оставя

мъртвите на мира и да се занимавам с живите или какво общо имаме ние с тези мъртви хора... Но как може животът просто да си продължава така сякаш нищо не се е случило пред лицето на подобно престъпление? Да не се говори за случилото се ще бъде голям грях спрямо Бога и спрямо поколенията. Убийството на толкова хора е нещо ужасно, но несравнимо по-ужасно е някой да твърди, че то никога не се е било случило или че не е нужно ние да си напомним за това. Всичко това ни убеждава, че ние с вас продължаваме да бъдем част от един много болен свят, който има нужда от лечение. Дами и господа, случилото се никога няма да се повтори, ако никога не се забрави.

Оцелелите от Холокоста евреи, преминали през цялото това страдание и ужас, имаха благородството да не се озлобят, но поискаха от човечеството да им даде правото на спомен. Нищо повече, но да се знае извършеното в Аушвиц, да бъде помнено стореното с тях и с техните родители. Дами и господа, това са красиви хора, защото те не се озлобиха, не станаха реваншисти, нито попаднаха в капана на самосъжалението и отчаянието.

Холокостът е събитие, уникално в човешката история, защото не една варварска държава, но една цивилизована страна със стойностна култура и християнска история решава в лицето на своите водачи да унищожи цял един народ. Когато евреите научаваха, че трябва да умрат, това бе присъда, която не можеше да се обжалва, ситуация, в която нямаше милост, нито място за преговори, за помирение или за проява на състрадание... Евреите имаха враг, който не приемаше никакво друго решение освен

тяхната смърт! Никой евреин не можеше да разчита на съд, на адвокат или на защита, той не можеше да спаси живота си, като помоли за милост или за прошка на "вината", че се е родил евреин... Той не можеше да получи милост, ако доброволно се предаде, нито можеше да стане доживотен роб или слуга на тези, които го мразеха. Той стоеше пред присъда, която не можеше да бъде променена или избегната.

Смъртта беше единствената опция за цял един народ. Какво беше тяхното престъпление? Какво криминално деяние бяха извършили? Бяха евреи. Тук отново се сещам за едни от най-известните думите на Ели Визел: „*За първи път в историята на човечеството, евреите бяха осъдени да умрат не поради това, което вярваха, но поради това, което бяха. За първи път в историята не света актът за раждане се превърна в смъртен акт*”.

Ицхак Шамир, два пъти министър-председател на Израел, споделя как по пътя за концентрационния лагер баща му успява да избяга. Със сетни сили той успява да се върне в родното си село, където една нощ потропва на вратата на своя съсед, с когото се знаят от деца и с когото са израснали заедно. Той го пуска да влезе и след това повиква нацистите, за да го арестуват отново. Баща му е изпратен в Аушвиц, където е убит. Това е само една от хилядите истории, които ни карат все още да не можем да разберем случилото се.

В Евангелие от Матей 25 глава Господ Исус казва на всички вярващи: „*Товага ще каже на тези, които са от дясната Му страна:*

„*Идете си от Мене вие проклети във вечния огън! Защото огладнях и не Ме нахранихте, ожаднях и не ме напоихте, странник бях и не Ме облякохте, болен и в тъмница бях и не ме посетихте. Товага те в отговор ще кажат: „Господи, кога те видяхме гладен или жаден, или странник, или гол, или болен, или в тъмница и не Ти послужихме?” Товага в отговор Той ще им каже: „Истина ви казвам, понеже не сте направили това на ни един от тези най-скромни мои братя, нито на Мен сте го направили!”*

Независимо от цялото знание за Холокоста, което имаме днес, независимо от информацията, с която разполагаме за събитията, станали преди 70 години, ние с вас все още нямаме разумен отговор на въпроса: Защо народите на Европа останаха безмълвни и обърнаха гръб на невинни хора, които умираха? Как е възможно шест милиона души да викат за помощ и почти никой да не им подаде ръка? Защо бяха толкова малко народите и хората, които се изправиха, за да защитят и спасят евреите? Защо народите на Европа позволиха да има Аушвиц? Как бе възможно шест милиона души да викат за милост, да молят за помощ и никой да не пожелае да ги чуе?

1938-а е решаващата година, през която нациите са имали възможност да се противопоставят на Хитлер и да спасят евреите. Вместо това нациите избират да имат фалшив мир и престъпна дипломатичност. През юли 1938 г. в Евиян, Франция се провежда международна конференция. Конференцията не осъжда действията на Хитлер спрямо евреите, нито решава проблема с еврейските бежанци. Правителствата на тридесет и двете държави-участнички в конференцията

обръщат гръб на евреите и така дават зелена светлина на Хитлер за Холокоста. Решението им показва, че те не желаят да помогнат на евреите, въпреки че са могли да го направят. Те отказват да приемат еврейските бежанци в своите страни. Впоследствие това решение е широко използвано от Хитлер в неговата пропаганда срещу евреите. Само няколко месеца по-късно, на 9 ноември 1938 г. звънят от падащи витрини и счупени стъкла ще заглуши всичко друго. „Кристалната нощ” поставя началото на последвалото масово унищожение на евреите. През май 1939 г. започва да се разиграва и трагедията с трансатлантическия кораб “Сейнт Луис”, на чийто борд се намират над 900 евреи, бягащи от Третия райх. След като получава отказ да акостира от Куба и от Америка, корабът е принуден да се върне обратно в Белгия, където с малки изключения на тези, които успяват да се прехвърлят в Англия, през 1940 г. всичките пасажери се оказват отново под властта на Третия райх. Едва неколцина от тях оцеляват.

Преди около 70 години така нареченият свободен свят затваря вратите за евреите, но това не може да се случи никога вече, защото Държавата Израел съществува днес. И въпреки това ние трябва да си дадем ясно сметка, че Холокостът може да се повтори. Вече колко години арабската пропаганда не спира да повтаря: “Да избутаме и удавим евреите в морето!”. Казвам ви, че ако тези хора от Хамас, Хизбула или някои от другите “приятели” получат възможността да избият всички евреи в Израел, те не биха се поколебали. Не трябва да имате никакви съмнения относно това. Те не биха се поколебали и за миг да го сторят. Така че това не са

просто някакви приказки за опасност, това е реалност. И нека кажа нещо за тероризма, което е очевидно, но въпреки това хората не го виждат. Холокостът и тероризмът са роднини, братя; не мислете, че те могат да бъдат отделени. Всеки, който е готов да избие невинни хора по начина, по който тероризмът го прави, да взриви рейс с жени и деца, показва, че не цени човешкия живот. За такива хора човешкият живот няма стойност. Така че следващото логично нещо е, че ако човешкият живот не е ценен, то защо тогава да не направим тази практика нещо масово? Виждате колко хлъзгаво е това и колко лесно може да се превърне в поредното огромно престъпление. Омразата винаги подготвя пътя към насилието! Всяко настройване срещу някаква група от хора може да доведе до непобиращи се в ума криминални деяния.

И докато днес ние с вас сме се събрали, за да говорим срещу антисемитизма, има много други места на земята, където също се събират хора, но те подкрепят антисемитизма и говорят срещу евреите и срещу Израел. Това е част от тяхната идеология, това е част от тяхната национална „идентичност” – да отричат другите и да мразят някого. И ние говорим за държави, за партии, организации и индивиди, интелектуалци, журналисти, които инфектират милиони хора с омраза срещу евреите посредством модерните технологии.

Когато през 1961 г. в Ерусалим започва процесът срещу Адолф Айхман, който е заловен в Аржентина и докаран да бъде съден в Израел, Гидеон Хауснер, Главен прокурор на Израел и главен обвинител по делото срещу Айхман, му казва: “Докато вие стоите тук, до

вас стоят шест милиона души, които свидетелстват срещу вас!”. И когато някой човек застава срещу антисемитизма и говори истината за Холокоста, той има правото да вярва, че тези шест милиона невинно убити хора стоят зад него, както и всички останали невинни жертви на Амалик от предишните векове. Понеже Библията казва, че по пътя от Червено море за Обещаната земя Амалик се опита да избие евреите. Ние не знаем много за това кой точно е бил Амалик, но знаем, че през 1938 г. Хитлер беше Амалик за евреите тогава, а днес, през 2010 г., Амалик е Махмуд Ахмадинежад, президентът на Иран. По времето на вавилонското робство, когато Естир беше царица, се издигна човек на име Аман, който беше Амалик за евреите от онова време.

Историята показва, че още от създаването на еврейския народ чак до днес, във всяко поколение е имало сили в света, които са се надигали и са искали да навредят на евреите. И макар цветът на униформите, видът на оръжията, идеологиите и мотивите, географските ширини и езиците да са били различни, врагът винаги е бил един и същ – духът на омраза, преследване и унищожаване на евреите. Всъщност трябва да се запитаме: Имало ли е и едно поколение евреи в историята на света, което да не е било свидетел на този проблем? Едно поколение евреи, което да е живяло мирно и спокойно, без да е имало гонение и преследване? Още в самото начало на Библията на нас ни е разказана историята на Яков, внука на Авраам, когото по-късно Бог нарече с името Израел. И в разказа за неговия живот ние откриваме да се говори за човек на име Лаван, при когото Яков отиде да живее за много години, но който

накрая се обърна срещу Яков и го преследва, дори се опита да го убие. И Яков, който вярваше, че се намира на място на мир и безопасност, където може да просперира и семейство му да расте и да бъде защитено, за дълго време не си даваше сметка, какво точно се случва под повърхността. За дълго той не разбираше, че всъщност е в опасност, че Лаван и синовете му го мразят. Дами и господа, точно това е проблемът – ние не трябва да се заблуждаваме от това, че на повърхността всичко изглежда както трябва; ние винаги трябва да внимаваме на това, което блъбука под краката ни и се случва отдолу, за да сме наясно какво всъщност става.

65 години след Холокоста антисемитизмът не е нещо от миналото, той е част от нашето съвремие. Всички с вас сме свидетели на една нова ескалация на антисемитизма по целия свят и особено в Европа. По времето на Втората световна война президентът на САЩ Роналд Рейгън служи в американската армия като част от онова военно подразделение, което се е занимавало с това да документира войната и да снима това, което се случва. Години по-късно президентът Рейгън споделя, че преди да напусне армията, той извършва нещо незаконно – той открадва едно от копията на документален филм, сниман в концентрационните лагери. Ето признанието, което той прави: „Аз все още имам тази лента в моя дом. Аз извърших това, защото си помислих, че може да дойде ден, когато хората ще започнат да отричат, че това някога се е било случило. И аз исках да имам доказателство, което да мога да дам поне на моите деца и на техните деца, така, че поне те да

знаят и да не забравят истината”. Днес ние с вас живеем в тези дни, за които президентът Рейгън правилно се е бил притеснявал, че ще дойдат – дни, когато ще се появят хора, които ще отричат съществуването на Холокоста. Следователно мълчанието не е опция за нас. Дошло е време да се говори и да се действа.

В тази ситуация ние, християните, искаме да бъдем част от един по-голям фронт, който води войната срещу отричането на Холокоста и възраждането на антисемитизма. За нас този фронт е личен и това сражение е и наше. На 24 февруари 2008 г., по време на Глобалния форум за борба с антисемитизма, който се проведе в Ерусалим, г-н Малкълм Хьонлайн, Изпълнителен вицепрезидент на Конференцията на президентите на основните американски еврейски организации, (аз бях там и го чух с ушите си) каза следните думи: „Днес, седемдесет години по-късно, сред някои евреи има дебат дали ситуацията отново не е като тази от 1938 г. Обаче нека ви кажа, че днес ситуацията не е като тази от 1938 г. Най-вече, защото Държавата Израел съществува. И второ, защото днес по земята има десетки милиони християни, които са готови да застанат зад нас и с нас!”. Г-н Хьонлайн не каза тези думи, защото участваше в християнски форум и би било дипломатично да каже подобни думи. Това беше еврейски форум. Г-н Хьонлайн каза тези думи, защото те са факт. С всяка изминала година броят на християните католици и протестанти в Европа имащи про-еврейска позиция става все по-голям и по-голям. И ние, християните, си напомняме, че четем от една еврейска Книга, защото Библията беше написана от евреите. Исаия, Еремия, Мойсей и Данаил бяха

еврейски пророци на Стария завет, а всички апостоли на Църквата – Петър, Яков, Йоан и останалите бяха евреи апостоли. Библията бе дадена на християните от еврейския народ. Господ Исус го каза много ясно: „Защото спасението е от юдеите!”. Нашата родна история свидетелства, че когато християни и евреи стоят заедно, в това има голяма сила. Ние с вас знаем за достойното поведение на българското православно духовенство и за ролята на екзарх Стефан и митрополит Кирил при спасяването на българските евреи, защото тук не веднъж е било говорено за това. Затова позволете ми днес да ви разкажа историята на други християни, чиито живот също може да бъде пример за всички нас.

Една студена вечер през зимата на 1941 г. в малкия град Ле-Шамбон-сюр-Лион във Франция пастор Андре Трокме чува тропот по вратата на дома си. Когато отваря, намира измръзнала и изнемощяла жена. Жената е еврейка, която се опитва да се скрие от нацистите. Жената моли да ѝ позволят да влезе и да се сгрее. Пастор Андре и съпругата му Магда поканват жената в дома си, дават ѝ нови сухи дрехи и ѝ слагат да яде. Това поставя началото на една от малкото велики истории, случили се по времето на Втората световна война.

Няколко хиляди евреи биват спасени в Ле-Шамбон. Евреите са се криели в домовете на християните, във фермите им и в горите близо до градчето. Нито един от вярващите от църквата на пастор Трокме не издава криещите се евреи. Когато научават, че идват немски войски, те отвещат евреите навътре в гората. Една жена от църквата в Ле-Шамбон си спомня: „Когато войниците си тръгнаха, ние отивахме в гората и започвахме да

пеем химни. Това беше сигналът, че те могат да се върнат в града”. Това протестантско градче става спасителен дом за евреите.

Рискувайки много, може би дори и живота си, християните от Ле-Шамбон спасяват живота на близо 5000 евреи. От цяла Франция нацистите изпращат в лагерите на смъртта 83 000 евреи, включително 11 000 деца. В същото това време вярващите от Ле-Шамбон делят легло и храна, даже организират образование за евреите, които са приели.

Преди две години, през февруари 2008 г., френският президент Никола Саркози в своя реч заяви, че докато е в училище, всяко едно френско дете би трябвало да научи историята на поне едно от тези 11 000 еврейски деца, загинали в Холокоста – изявление, което смятам, че заслужава нашето голямо уважение. В резултат на това си изказване президентът Саркози беше атакуван от пресата и 85% от французите отхвърлиха неговия апел. Но в ден като този е винаги правилно да си спомним за тези, които са били приятели на евреите, хора като Андре и Магда Трокме.

През 1942 г. в градчето Ле-Шамбон пристига жандармерия по подадена информация, че там се укриват евреи. Въпреки опасността да бъде арестуван пастор Трокме призовава църквата си “да продължат да вършат Божията воля и да дадат подслон на хората на Библията”. Той проповядва върху текст от Второзаконие 19 глава, използвайки от там текста, в който се казва: „направете градове за прибежище на тези, които бягат”, визирайки бягащите евреи. Така една

локална църква се превръща в спасителна база, помогнала на хиляди бягащи евреи да се спасят, като се прехвърлят през граница в Швейцария и Испания. Вярващи от църквата на пастор Трокме приемат да отглеждат еврейски деца, сираци изгубили родителите си в лагерите. Когато през 1943 г. правителството на Виши научава за това, което става, на пастор Трокме му е заповядано да прекрати веднага дейността си. В отговор той казва: „Тези хора дойдоха при мен за помощ. Пасторът не оставя стадото си. Аз не знам какво е това еврейин. Аз знам какво е това човек!”. Малко след това пастор Трокме е арестуван, но животът на 5000 евреи е спасен. И аз искам да ви обърна внимание на това, че една локална църква успява да спаси от смърт близо 5000 евреи. Дами и господа, това е нещо изключително! През 1971 г. пастор Андре и съпругата му Магда са обявени от народа на Израел за праведни между народите.

65 години след Холокоста въпросът, който ние с вас сме принудени да си задаваме, е възможно най-лошият въпрос. Ние се питаме: Какво е можело да бъде сторено, за да бъде предотвратено това чудовищно престъпление? Въпросът обаче никога не трябва да бъде: Какво е можело да бъде направено? Въпросът, който стои пред нас е: Какво аз мога да направя, за да не позволя на тази хилядолетна омраза към Божия народ да се разпространява? Моята вяра винаги ме е учила на две неща. Първо, аз трябва да устоявам това, което е истинно и добро в моя живот. И второ, аз не трябва да спирам да говоря на хората за това, което е истинно и добро. И днес ние поставяме въпроса за стоенето срещу

омразата по единствения правилен начин. Въпросът е: Ако не аз, то кой? И ако не сега, то кога?

Антисемитизмът не е само проблем на правителствата и на политиците, той не е проблем на образователните институции или на медиите; антисемитизмът е проблем на всеки от нас. Всеки отделен човек трябва да реши, че няма да толерира антисемитски изказвания или действия, където и да ги открие – в работата си, в магазина, квартала, сред познатите си или някъде другаде. Нито едно от тези един милион и половина деца, чиито живот беше отнет и които станаха жертва на безсмислената клада на омразата, не е днес тук, за да може да се защити. И затова е наша отговорността да разкажем на нашето поколение какво може да се случи, ако сили, пълни с омраза, успеят отново да стъпят в ума и сърцата на хората. Да замълчим ще бъде равно на това да позволим на омразата отново да поникне! Ние всички можем да говорим, да образуваме и да променяме отношението на поколението ни към добро! Бъдещето ще бъде това, което ние с вас го направим и след това ще трябва да живеем в него.

И нека си спомним, че в края на войната нацистите направиха опит да скрият следите, те разрушиха лагерите и крематориумите. Те знаеха какво бяха направили, но се опитаха да скрият истината за това, което бе извършено. Има сили в този свят, които не искат хората да знаят това, което е било станало. И затова моят призив към всеки от вас е: Не позволявайте някой да ви накара да мълчите! Защото както Алберт Айнщайн беше казал: „Този свят е едно опасно място, но не поради хората, които вършат зло, а поради

тези, които стоят отстрани и им позволяват да го вършат!”. И ще завърша с думите на пастор Андре Трокме, защото вярвам, че дори във вечността думите му ще продължават да се помнят: *“Аз не знам какво е евреин, аз знам какво е човек!”*

Дами и господа, благодаря ви за вниманието! И нека Бог да ви благослови!